

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

Trend of Studies in the Field of Values Education: USBES Case

Özge METİN¹

Giresun University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education.
<https://orcid.org/0000-0003-3150-0967>

Ayşegül YILMAZER²

Recep Tayyip Erdogan University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education.
<https://orcid.org/0000-0002-1331-9243>

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the trends of researches about values and values education presented in International Social Studies Education Symposium (2012-2017), which includes studies in the field of Social Studies education. In this context, the number of authors, year, subject, methods, sample level, sample number, sample selection method, data collection tools, data analysis methods, and results of the studies about value education were examined and evaluated. In this study, one of the qualitative research methods, document analysis method was used. In the research, the value education studies presented in the International Symposium on Social Studies Education between 2012-2017 were accepted as the main data sources. As a result of the study, it was concluded that the most common research studies were conducted in 2017 with two authors to determine the perceptions and attitudes of the students in the Social Studies Curriculum. In addition, document analysis technique and quantitative research methods, which are the most qualitative research methods, are used in the studies, the most frequently used interviews and documents are used as the data collection tool, the study group is composed of the most undergraduate students and the number of the participants is not mentioned in the half of the studies. It was concluded that there were between 11 and 30 participants, content analysis was used most frequently in the analysis of data and 33% did not specify the data analysis method in the studies. Approximately 40% of the studies were reported and 60% were not reported.

Received: 24.07.2019

Published online:

29.10.2019

Keywords: Social studies, value, usbes, descriptive analysis.

· This study was presented as an oral presentation at the 7th International Social Studies Education Symposium organized by Kırşehir Ahi Evran University in 2018.

¹ Corresponding author:

Res. Asisst.

ozge.metin@giresun.edu.tr

²Res. Asisst.

aysegul.yilmazer@erdogan.edu.tr

Değerler Eğitimi Alanındaki Çalışmaların Eğilimi: USBES Örneği

Özge METİN¹

Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü.

<https://orcid.org/0000-0003-3150-0967>

Ayşegül YILMAZER²

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü.

<https://orcid.org/0000-0002-1331-9243>

ÖZET

Bu çalışmada, öncelikle Sosyal Bilimler eğitimi alanında yapılan çalışmaların yer aldığı, Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumunda (USBES) sunulan (2012-2017) değer ve değerler eğitimi ile ilgili araştırmaların eğilimini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında değer eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların yazar sayıları, yapıldıkları yıl, konu, yöntem, örneklem düzeyi, örneklem sayısı, örneklem seçim şekli, veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri ve sonuçları incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma 2012-2017 yılları arasında Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumunda sunulan değer eğitimi çalışmaları temel veri kaynakları olarak kabul edilmiş ve betimsel analiz çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma sonucunda en sık Sosyal Bilimler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrencilerin algı ve tutumlarını tespit etmeye çalışan çalışmaların bulunduğu, en fazla araştırmanın 2017 yılında ve iki yazarlı olarak yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmalarda en çok nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği ve nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseninden faydalandığı, veri toplama aracı olarak ise en fazla görüşme ve dokümanların kullanıldığı, araştırmaların çalışma grubunu en fazla lisans öğrencilerinin oluşturduğu ve çalışmaların yaklaşık yarısında katılımcı sayısının belirtilmediği, belirtilenler arasında ise en sık 11-30 arasında katılımcı bulunduğu, verilerin analizinde en sık içerik analizinden faydalandığı ve %33 oranında çalışmalarda veri analiz yönteminin belirtilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaların yaklaşık % 40'ında sonuçlar belirtilirken, %60'ında belirtilmemiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, değer, usb, betimsel analiz.

Alınma

Tarihi:24.07.2019

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 29.12.2019

· Bu makale, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi tarafından 2018 yılında düzenlenen VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Sorumlu yazar:

Arş. Gör.

ozge.metin@giresun.edu.tr

²Arş. Gör.

aysegul.yilmazer@erdogan.edu.tr

Giriş

Günümüzde değer eğitimi gelişmiş ülkelerin hemen hepsinde tartışılmakta olan bir konudur. Değerler konusunda farklı görüşler olsa da hemen hemen tamamı değerlerin yetişmekte olan nesillere aktarılması ve kazandırılması gerektiği fikrindedir. Bu nedenle İngiltere’de 1906’dan, Almanya’da 1881’den, Fransa’da ise 1882’den bu yana mecburi bir ahlaki değer öğretimi yapılmaktadır (Yel ve Aladağ, 2015, s.126). Ülkemizde bulunan eğitim sisteminde ise son yıllarda büyük bir değişim süreci yaşanmış ve eğitim programları kendilerini yenilemeye ihtiyaç duymuşlardır. Bu çerçevede Sosyal Bilgiler öğretimi alanında da büyük değişiklikler olmuştur (Kuş ve Çelikkaya, 2010, s.70). İlk olarak 2005 yılında yürürlüğe giren müfredat ile 4. sınıftan başlayarak 8. sınıfa kadar olan derslerin içeriğinde, öğretim yöntemlerinde, ölçme ve değerlendirmeye bakış açılarında, öğrencinin ve öğretmenin konumunda köklü değişiklikler yapılmıştır. Öğrenme alanı, kazanım, kavram öğretimi, değer eğitimi ve beceri eğitimi gibi daha önceki müfredatlarda olmayan unsurlar Sosyal Bilgiler eğitiminin içinde yer almaya başlamıştır (Tonga, 2017, s.188). Getirilen bu unsurlardan biri olan değer, “bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar” olarak tanımlanmaktadır (Ata, 2012, s.39).

2005 Sosyal Bilgiler programında yerini alan değer kavramı, güncellenen 2018 programında, Sosyal Bilgiler programının perspektifini oluşturan temel ilkeler olarak ifade edilmiştir (MEB, 2005). Bir toplumu doğru ve sağlıklı analiz yapabilmek için öncelikle toplumun sahip olduğu değerlere bakmak gereklidir. Çünkü değerler toplumun aynası olduğu gibi aynı zaman da toplumları birbirinden ayıran doğal ve kültürel bir sınırdır. Şüphesiz ki her toplumun amacı, devamını sağlayacak güçlü nesiller yetiştirmektir. Yeni kuşakların geçmişini bilen, gelecekte umutlu bireylerden oluşması bu süreçte önemlidir (Beldağ, 2012, s.29). Bu doğrultuda değerlerin ve değerler eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Değerlerin kazanılması toplumun devamlılığını ve sorumlu bireylerin gelişmesini ve yetişmesini sağlayan önemli bir unsurdur.

Hem toplumsal hem de temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz hayatın akışında karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada harekete geçmemizi sağlayan gücün kaynağıdır. Aynı zamanda ailelerini, okullarını, toplumlarını, uluslarını ve dünyayı daha iyi bir yer haline getirebilmeleri için bildiklerini sahip oldukları değerler ile birlikte kullanmaları gerekmektedir (Zarrillo, 2017, s.17). Bu anlayıştan yola çıkarak değerlerimiz öğretim programlarında ayrı bir öğrenme alanı ya da ünite olarak görülmemiş tam aksine öğretim programlarının her birinde ve her biriminde yer almıştır (MEB, 2018, s.4). 2018 yılında güncellenen tüm öğretim programlarında, Sosyal Bilgiler dersinin içerisinde yer alan özel değerlerinin dışında, tüm derslerde ortak olarak yer alan kök değerlere de yer verilmiştir. Güncellenen programlarda yer alan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir (MEB, 2018, s.4). Ayrıca bu kök değerlerden yedisi (adalet, dürüstlük, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve

yardımsızlık) Sosyal Bilgiler öğretim programında belirlenen değerler içinde de yer almaktadır.

2018 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler dersi 4-5-6 ve 7. sınıf öğretim programında toplam 18 değer bulunmaktadır. Bunlar;

Şekil 1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Bulunan Değerler

Diğer programlarının tamamında verilmesi amaçlanan ortak kök değerler bulunurken, Şekil 1 incelendiğinde kendine özgü kazandırması gereken değerleri bulunan tek öğretim programının Sosyal Bilgiler olduğu karşımıza çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin (NCSS) güçlü öğretme ve öğrenme için tanımladığı beş kriterden biri, Sosyal Bilgilerin değer temelli olması gerektiğidir (Kottler ve Gallavan, 2015, s.39). Bu kriterin yansımalarının bir sonucu olarak Sosyal Bilgiler dersi çocuklara sadece toplumsal değerleri öğretmekle yetinmeyip pozitif öz kavramlar besleyerek kendilerine değer katmayı da öğretmelidir. Sosyal Bilgilerin üzerinde durduğu değerler bizleri aktif vatandaşlığa götüren inançları ve toplumsal değerleri içine aldığı unutulmamalıdır (Zarrillo, 2017, s.17). Değerler bu yönü ile öğrenilmesi ve öğretilmesi gerekli olan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerlerin öğrenilmesi ve öğretilmesi ailede başlayan, çevre ve okulda devam eden bir süreci içine almaktadır (Ulusoy ve Tay, 2010, s.71). Sosyal Bilgiler programı ise okullarda verilecek değer eğitiminde başat bir rol üstlenmektedir. Bu anlamda değer eğitiminin okullara düşen kısmını daha etkili ve verimli kılabilme adına yapılacak çalışmalarla alana katkıda bulunmak önemli görülmektedir.

Alanyazına bakıldığında özellikle 2005 yılında Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yapılan değişiklikten sonra, değer eğitimi konu alan birçok çalışmaya rastlanmıştır. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler, bu değerlerin öğretimi, öğrencilerin bu değerleri edinme düzeyleri ve değer hiyerarşileri gibi farklı konu ve başlıklarda pek çok makale ve tez yapılmıştır. (Aladağ 2019; Faiz ve Avcı, 2018; Alimcan ve Altunay Şam, 2017; Çelikkaya ve Kürümlüoğlu, 2017; Ulu Kalın, 2017; Mutlu ve Öztürk, 2017; Yaylacı ve Beldağ, 2017; İbret, Karatekin ve Avcı, 2015; Tonga ve Uslu, 2015; Karatekin, Gençtürk ve Kılıçoğlu, 2013; Kuş, Meray ve Karatekin, 2013; Yiğittir ve Er, 2013; Mazman Budak, 2012; Türk ve Nalçatı, 2011). Bu çalışmaların yanı sıra veli, öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerini almaya yönelik olarak yapılan farklı araştırmalara da rastlanmıştır (Kılcan ve Akbaba, 2018; Ünlü ve Kaşkaya, 2018; Kolaç ve Özer, 2018; Yalın ve Yeşilbursa, 2018; Avcı, Avcı ve İbret, 2017; Beldağ, Özdemir ve

Nalçatı, 2017; Yıldırım ve Çalışkan, 2017; Baş, Taşkiran ve Bulut, 2016; Er ve Bayındır, 2015; Balcı ve Yanpar Yelken, 2013; Durmaz ve Şanal, 2013; Başçı 2012).

İlgili alanyazın incelendiğinde değer ve değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların bir kısmının içerik analizi kapsamında yapıldığı görülmektedir. Baş ve Beyhan, (2012); Baş ve Beyhan, (2011); Elbir ve Bağcı, (2013); Gündüz, Başpınar ve Büyükkarcı (2017); Kaplın, Çalışkan ve Sağlam, (2018); Yaşar ve Kasa (2011) değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeydeki çalışmaları değerlendirerek içerik analizi çalışmaları yapmışlardır. Ancak Sosyal Bilgiler Eğitiminde alanında yapılan çalışmaların sunulduğu alana özgü tek sempozyum olması sebebiyle önemli bir yere sahip olan Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda (USBES) sunulan değer eğitimi ile ilgili çalışmaları konu alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu çalışma ile 2012-2017 yılları arasında, USBES'te sunulan değer ve değerler eğitimiyle ilgili araştırmaların eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç kapsamında değer eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar; yazar sayıları, yapıldıkları yıl, konu, yöntem, katılımcı düzeyi, katılımcı sayısı, katılımcı seçim şekli, veri toplama araçları, veri analiz yöntemi ve sonuçların belirtilme durumu gibi farklı açılardan incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulguların, değer eğitimi konusunda çalışmak isteyen araştırmacılara genel bir özet vermesi açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

2012-2017 yılları arasında Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda Değer ve Değerler Eğitimi alanında yapılmış olan özet bildirilerin incelendiği bu araştırma nitel araştırma yaklaşımında doküman inceleme temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.187). Dokümanlar görüşme ve gözlem gibi başka veri kaynakları ile kullanılabilir gibi, tek başına bir araştırmanın tüm veri setini de oluşturabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.196-197).

Veri Kaynağı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın veri kaynağını 2012-2017 yılları arasında sırasıyla Marmara Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nin düzenlenmiş oldukları Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumlarında (USBES) sunulan toplam 1343 bildiri içerisinde değer ve değerler eğitimi alanında sözlü olarak sunulan 106 özet bildiri oluşturmaktadır. Bu rakam, düzenlenen 6 sempozyumda sunulan bildirilerin %12,7'sinin değerler eğitimi alanında yapıldığını göstermektedir. Veriler basılan özet kitapçıklarından ve online ortamda sempozyum web sayfalarından edinilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında her bir bildiri, yayın sınıflama formuna göre betimsel analize tabi tutularak veriler tanımlanmaya çalışılmıştır. Sözbilir ve Kutu (2008) tarafından geliştirilen form araştırmacılar tarafından çalışmanın amaç ve içeriğine uygun olarak yeniden düzenlenerek oluşturulmuştur. Seçkisiz olarak seçilen on özet bildiri üzerinde taslak formun

pilot uygulaması yapılarak eksiklikler giderilmiş ve çalışma alanına uyarlanarak uygulamaya konulmuştur.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara ek olarak kategoriler oluşturulmuş ve her bir kategoriye verilen sayısal değerler neticesinde kodlanmış olsa dahi çalışma büyük ölçüde betimsel analiz çerçevesinde formun yapısında hali hazırda bulunan kategorilere yerleştirme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Kodlama sonucu ortaya çıkan veriler betimsel istatistikî yöntemler (yüzde ve frekans) kullanılarak çözümlenmiştir. Elde edilen sayısal veriler grafik halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Yayın sınıflama formu kullanılarak toplanan veriler ve bulgular araştırma sorularına paralel olarak aşağıda sunulmuştur.

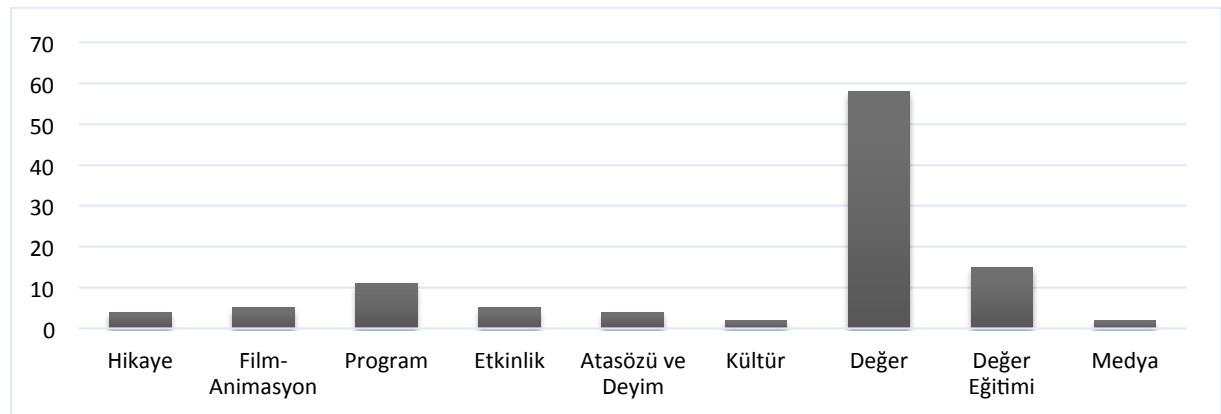
Bildirilerin Konulara Göre Dağılımları

Yayın sınıflama formunda bildirilerin konularını tespit edebilmek için kategoriler belirlenmiştir. Bu kategoriler “Hikâye, Değer Algısı, Animasyon-Film, Eğitim Programı, Etkinlik, Atasözü-Deyimler, Kültür, Değer Eğitimi ve Medya” kavramlarından oluşmaktadır.

Hikâyelerle değer eğitimi veya hikâyelerde yer alan değerlere yönelik yapılan bir çalışma ise “Hikâye”; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü anlamına gelen ve yine Sosyal Bilgiler Programı içinde yer alan değerlere ilişkin öğrencilerin algıları ise “Değer”; animasyon veya filmlerde yer alan değerleri ortaya koyma veya değer eğitiminde kullanımına ilişkin bir çalışma ise “Animasyon-film”; Sosyal Bilgiler dersine veya Sosyal Bilgiler Programına ilişkin ise “Eğitim Programı”; değerler etkinlik odaklı olarak işlenmişse “Etkinlik”; değerler eğitiminin içeriği ve kapsamı ile ilgili ise “Değerler Eğitimi”; değerleri gazete, dergi, televizyon ve internet odaklı ele alınmışsa “Medya”, kültürün bir parçası olarak çalışmaya konu edilmişse “Kültür” kategorisinde yer almış ve incelenmiştir.

Bu bilgiler ışığında bildiri özet kitaplarında yer alan bildirilerin konularına göre dağılımı Grafik 1’de gösterilmiştir:

Grafik 1. Bildirilerin Konulara Göre Dağılımı

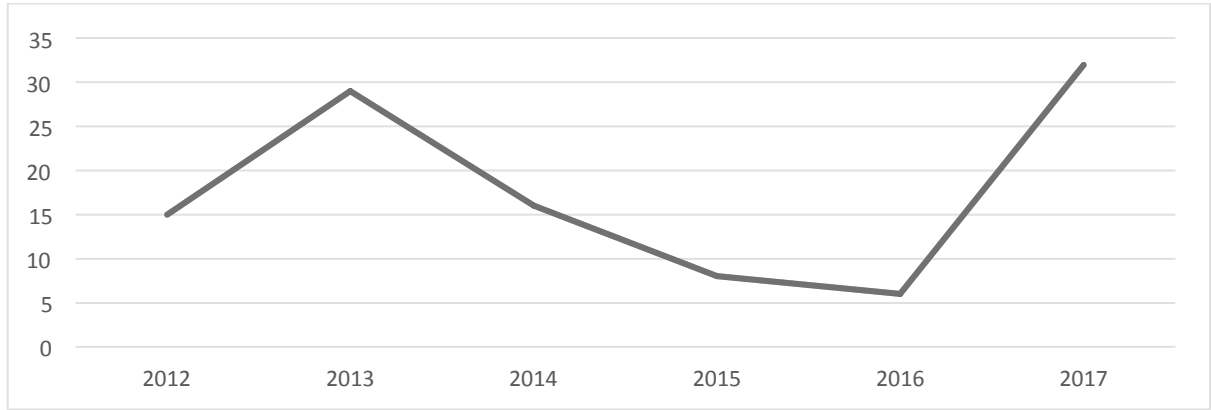
Yukarıda yer alan Grafik 1 incelendiğinde bildirilerin en çok Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı içinde yer alan değerlere ilişkin öğrencilerin algı ve tutumlarını tespit ermeye çalışan “Değer ” [58 (%54,7)] kategorisinde barış, yardımseverlik, estetik, saygı, adalet, hoşgörü, sorumluluk, bilimsellik, çalışkanlık, vicdan, sevgi ve bağımsızlık değerleri

üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Bu durumu, “Değerler Eğitimi” [15 (%14,2)] ,“Program” [11 (%10,4)], “Film ve Animasyon” [5 (%4,7)] ve “Etkinlik” [5 (%4,7)] kategorileri takip etmektedir. Hikâye, Atasözü ve Deyim, Kültür ve Medya kategorilerindeki değer çalışmaları daha az sayıdadır.

Bildirilerin Yıllara Göre Dağılımı

İlki 2012 yılında yapılan Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu’nda sunulan ve özet kitapta yer alan değer ve değer eğitimi ile ilgili hazırlanmış bildirilerin yıllara göre dağılımını Grafik 2’de gösterilmiştir:

Grafik 2. *Bildirilerin Yıllara Göre Dağılımı*

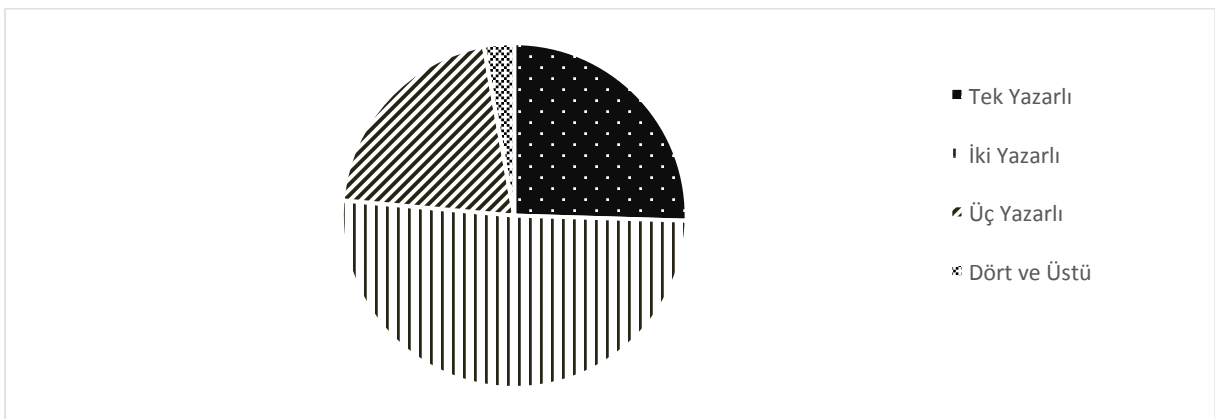

Grafik 2’ye göre Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu’nda sunulan ve özet kitapta yer alan değer ve değer eğitimi ile ilgili hazırlanan bildirilerin diğer yıllara oranla 2017 yılında [32 (%30,2)], 2013 [29 (%27,4)], 2014 [16 (%15,1)] ve 2012 [15 (%14,2)] daha fazla yer aldığı görülürken; 2015 ve 2016 yıllarında daha az çalışmanın ilgili sempozyumlarda çalışma olarak sunulduğu dikkat çekmektedir.

Bildirilerin Yazar Sayısına Göre Dağılımı

Bireysel ve ortak çalışmalara yönelik eğilimin ortaya konulması amacıyla, bildiriler yazar sayısına göre gruplandırılmış ve her bir çalışmanın kaç araştırmacı tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Bildirilerin yazar sayısına göre dağılımını Grafik 3’te verilmiştir.

Grafik 3. *Bildirilerin Yazar Sayısına Göre Dağılımı*

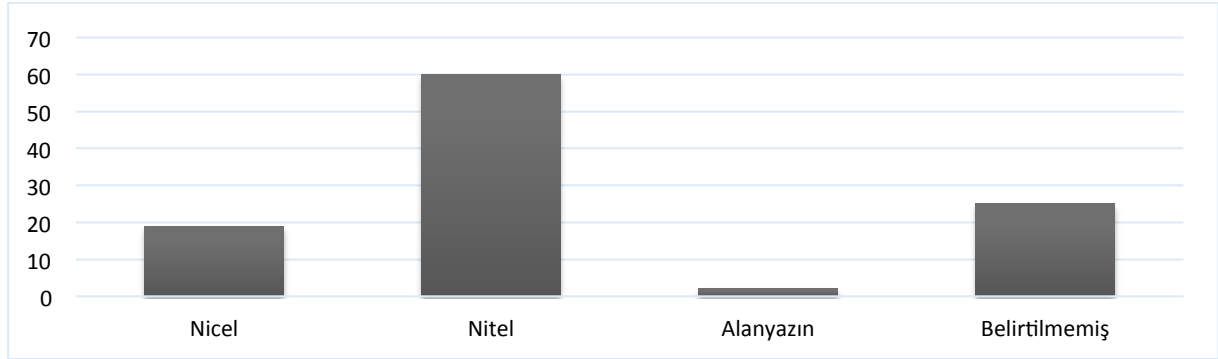

Analiz edilen bildirilerde iki yazarlı [54 (%50,9)], tek yazarlı [27 (%25,5)], üç yazarlı [22 (%20,8)] çalışmaların ilgili sempozyumlar kapsamında değer ve değer eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Dört ve üstü yazarlı [3 (%2,8)] çalışmaların ise pek tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

Bildirilerde Kullanılan Araştırma Yöntemine Göre Dağılım

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan ve özet kitapta yer alan değer ve değer eğitimi ile ilgili hazırlanmış bildirilerin araştırma yöntemlerinin dağılımı Grafik 4'de verilmiştir.

Grafik 4. *Bildirilerin Kullanılan Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı*

Analiz sonucunda araştırmacıların değer ve değer eğitimi alanında yapmış oldukları çalışmalarda en çok nitel araştırma yöntemini [60 (%56,6)] kullandıkları tespit edilmiştir. Yöntemin belirtilmediği bildirilerin [25 (%23,6)] sayısı ise oldukça yüksektir. Bu durum her 4 bildiriden 1'nin yöntemini belirtmediğini ortaya koymaktadır. 106 bildiriden 19'u nicel, 2'si ise alan yazın olarak çalışılmıştır.

Bildirilerde Kullanılan Araştırma Desenine Göre Dağılım

2012-2017 yılları arasında Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda yer alan değer ve değer eğitimi alanında yapılmış olan bildirilerin kullanılan araştırma desenine göre dağılımı Grafik 5'de verilmiştir.

Grafik 5. Bildirilerin Araştırma Desenine Göre Dağılımı

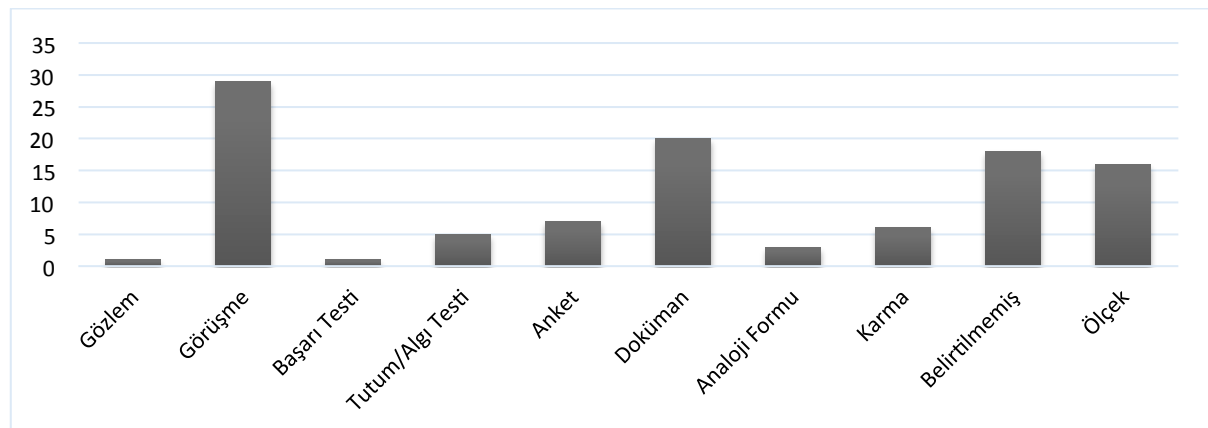

Analiz sonuçlarına göre; araştırmacıların değer ve değer eğitimi alanında en çok doküman incelemesini [21 (%19,8)], nicel araştırma yöntemlerinden ise tarama desenini [15 (%14,2)] kullandığı tespit edilmiştir. Bu deseni yine nitel yöntemin içerisinde yer alan durum çalışması [9 (%8,5)] ile olgubilim (fenomonoloji) [6 (%5,7)] takip etmektedir. Değer çalışmalarında nitel araştırma desenlerinin, nicel araştırma desenlerine oranla araştırmacılar tarafından daha fazla tercih edilen araştırma desenleri olduğu görülmektedir. Araştırma deseninin belirtilmediği [45 (%42,4)] bildirilerin sayısı ise genele bakıldığında belirtilen tüm desenlerin oranını geçmektedir.

Bildirilerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım

Yapılan araştırmalarda veriler, farklı kaynaklardan çeşitli yollar ile elde edilir. Bu kaynak ve yolların seçimi verinin özelliğine, veri kaynağının durumuna, araştırmacının imkânına göre değişmektedir. Bu açıdan yazılan bildirilerde kullanılan veri toplama araçları incelenmiş olup sonuçlar Grafik 6'da verilmiştir.

Grafik 6. Bildirilerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

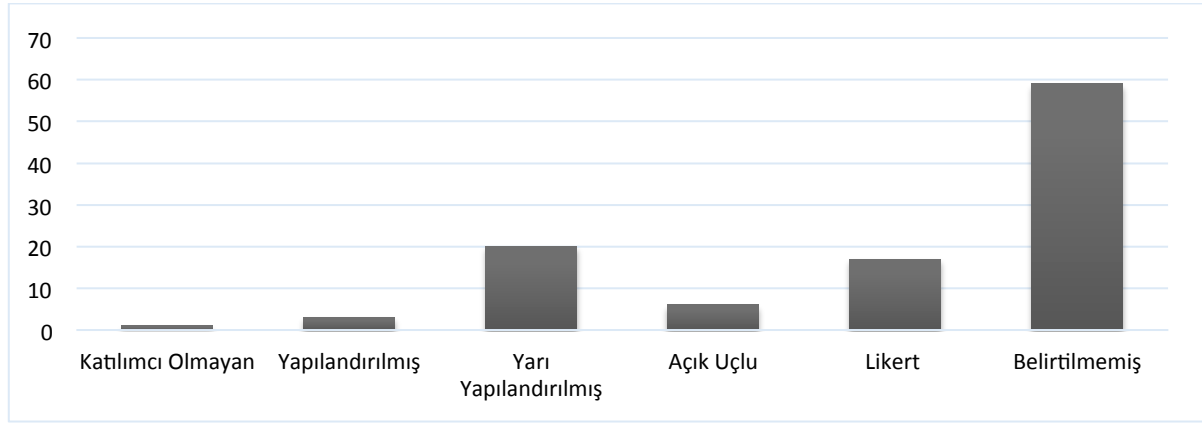
Değer ve değer eğitimi alanında ilgili sempozyumlarda sunulmuş bildirilerde sırasıyla; görüşme [29 (%27,4)], doküman [20 (%18,9)], ölçek [16 (%15,1)] ve anket [7(%6,6)] en çok tercih edilen ve kullanılan veri toplama araçları olmuştur. Bunun dışında bildirilerde hangi

veri toplama aracından yararlanıldığı belirtilmediği [18 (%17)] çalışmaların sayısı da oldukça yüksektir.

Bildirilerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Kategorilere Göre Dağılımı

Araştırmacıların ihtiyaç duyduğu verileri toplayabilmesi için veri toplama araçları, kullanılan yöntem ve konuya göre değişmektedir. Aynı zaman da kullanılan veri toplama araçları da bazı özelliklere göre kendi içerisinde farklılaşmakta ve kategorileşmektedir. Bu nedenle yazılan bildirilerin veri toplama araçlarının hangi kategorilere sahip olduğuna ilişkin dağılım Grafik 7’de verilmiştir.

Grafik 7. Bildirilerin Veri Toplama Araçları Kategorilere Göre Dağılımı

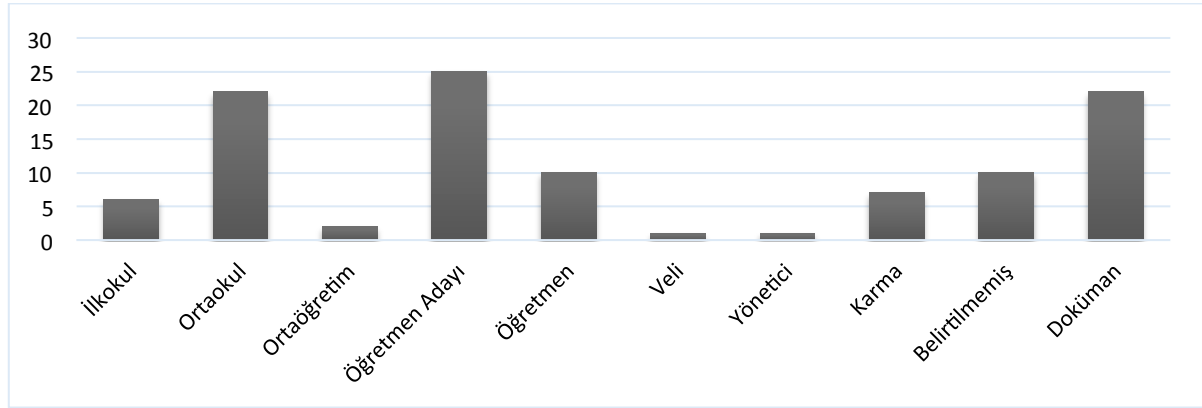

Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildirilerde veri toplama aracı alt boyutunun belirtilmediği [59 (%55,9)] çalışmaların diğerlerine oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme [20(%18,6)], likert tipi ölçek [17(%16,1)], açık uçlu sorulardan oluşan anket [6(%5,7)], yapılandırılmış görüşme [3(%2,8)] ve katılımcı olmayan gözlem [1(% 0,9)], çalışmalarda tercih edilen veri toplama araçlarındaki alt boyutlar olarak tespit edilmiştir.

Bildirilerin Katılımcı Grubuna Göre Dağılımı

Araştırma kapsamına alınan bildiriler, araştırmaya konu olan katılımcı grubunun özelliklerine göre incelenmiştir. Bildirilerin katılımcı grubuna göre dağılımı Grafik 8’de verilmiştir.

Grafik 8. Bildirilerin Katılımcı Grubuna Göre Dağılımı

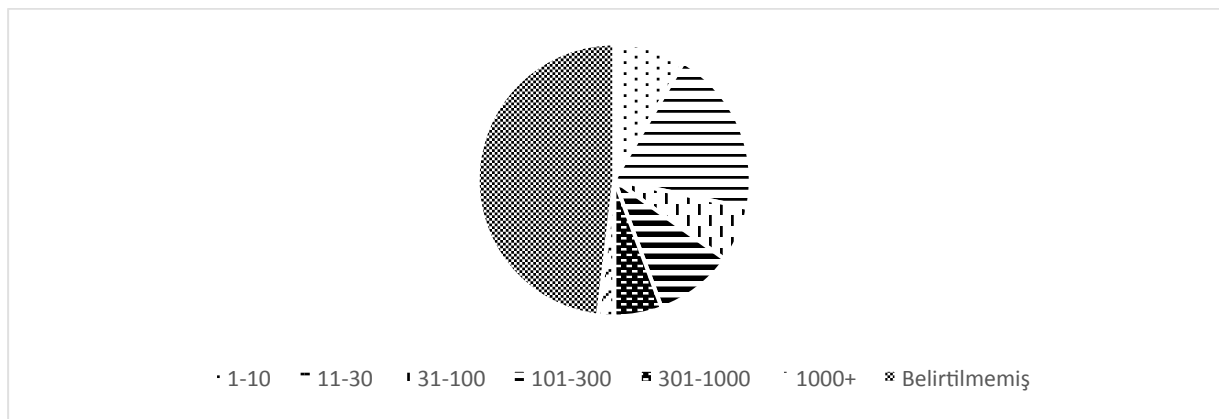

Katılımcı grubuna bakıldığında lisans eğitim fakültesi öğrencileri olan öğretmen adaylarının [25 (%23,6)] diğerlerine oranla en büyük katılımcı grubunu oluşturduğu görülmektedir. Bu grubu [22 (%20,8)] oranıyla ortaokul öğrencileri ve [22 (%20,8)] oranıyla kitap, dergi, gazete vb. doküman araçlarıyla katılımcı grubu takip etmektedir. İlkokul [6 (%5,7)] ve lise öğrencileri [2(%1,9)], öğretmen, yönetici ve veliler [1 (%0,9)] ve farklı düzeylerin bir arada olduğu karma [7 (%6,6)] katılımcı grubuyla yapılan çalışmalar ise oldukça azdır. Hangi katılımcı grubunda çalışmanın uygulandığının belirtilmediği [10 (%9,5)] bildirilerin varlığı da dikkat çekicidir.

Bildirilerin Katılımcı Sayısına Göre Dağılımı

Katılımcı sayısı veri toplama araçları vasıtasıyla verilerin toplandığı kitleyi temsil etmektedir. Bu amaçla çalışma kapsamında bildirilerin katılımcı sayısına göre dağılımı incelenmiş ve sonuçlar Grafik 9’da gösterilmiştir.

Grafik 9. Bildirilerin Katılımcı Sayısına Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda değer ve değer eğitimi alanında bildirilerin katılımcı sayısının büyük bir oranda belirtilmediği [53 (%49,2)] görülmektedir. Katılımcı sayısının belirtildiği çalışmalarda ise sırası ile 11-30 arası [21 (%19,8)], 101-300 arası [10 (%9,4)], 1-10 arası [9 (%8,5)], 31-100 arası [7 (%6,6)] , 301-1000 arası [6 (% 5,7)] katılımcıdan faydalanılmıştır.

Bildirilerin Katılımcı Seçim Şekline Göre Dağılımı

Veri toplama araçları vasıtası ile verilerin toplandığı katılımcı grubu, seçilme şekillerine göre farklılaşmaktadır. Literatürde seçilen ve uygulanan yöntemlere göre çok farklı örneklem seçim ya da katılımcı grubu belirleme yolları bulunmaktadır. Burada esas olan çalışmalarda geçen hali olup, değiştirilmeden analize tabi tutulmuştur. Bu bilgiler ışığında bildirilerin katılımcı seçim şekline göre dağılımı Grafik 10’da gösterilmiştir.

Grafik 10. *Bildirilerin Katılımcı Seçim Şekline Göre Dağılımı*

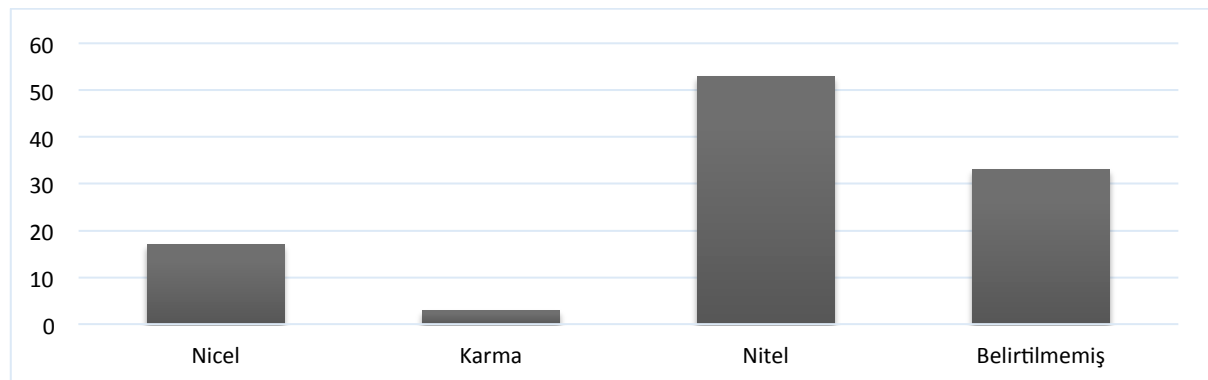

Analiz edilen bildirilerin önemli bir kısmında [69 (%65,1)] katılımcı seçim şeklinin belirtilmediği görülmektedir. Bu durumun dışında ölçüt [17 (%16)], rastgele/seçkisiz [13 (%12,3)], kolay ulaşılabilir [5 (%4,7)], maksimum çeşitlilik [1 (%0,9)] ve tipik [1(%0,9)] örneklem seçim şekillerinden faydalanılmıştır.

Bildirilerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

Çalışma kapsamında toplanan verilerin yorumlanması için analize tabii tutulması gerekmektedir. Araştırmanın konusu, seçilen yöntem ve veri toplama araçlarına göre veri analiz yöntemleri değişse de literatürde genel olarak nitel, nicel ve her ikisinin birlikte kullanıldığı karma analiz yöntemleri mevcuttur. Bu kapsam da analize tabii olan bildirilerin veri analiz yöntemlerine göre dağılımı Grafik 11’de gösterilmiştir.

Grafik 11. *Bildirilerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı*

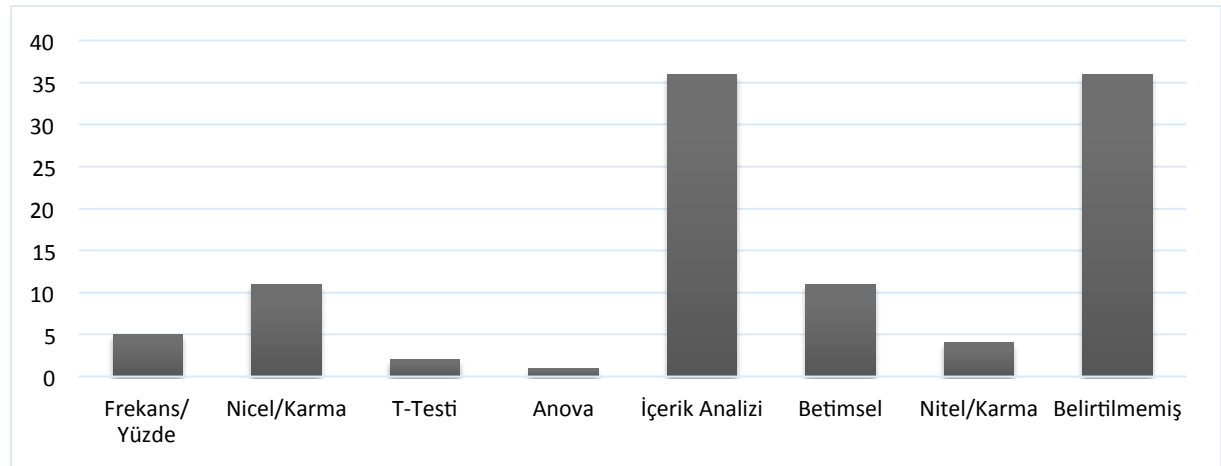
Analiz edilen bildirilerde en çok nitel analiz yönteminin [53 (%50)] kullanıldığı görülmektedir. Bu durumu nicel analiz yöntemi [17 (%16)] ve nicel ve nitel analiz

yöntemlerinin bir arada yürütüldüğü karma analiz [3 (%2,8)] takip etmektedir. Analiz yönteminin belirtilmediği [33(%31,1)] çalışmaların varlığı ise dikkate değerdir.

Bildirilerin Veri Analiz Yöntemleri Alt Boyutlarına Göre Dağılımı

Veri analiz yöntemleri sahip oldukları istatistiki analiz yöntemleri ile farklılaşmaktadır. Bu nedenle hangi veri analiz yönteminde hangi istatistiğin kullanılmış olduğunun ortaya çıkarılması resmin tamamının görülmesi açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle yazılan bildirilerin veri analiz yöntemleri alt boyutlarına göre dağılımı Grafik 12’de gösterilmiştir.

Grafik 12. *Bildirilerin Veri Analiz Yöntemleri Alt Boyutlarına Göre Dağılımı*

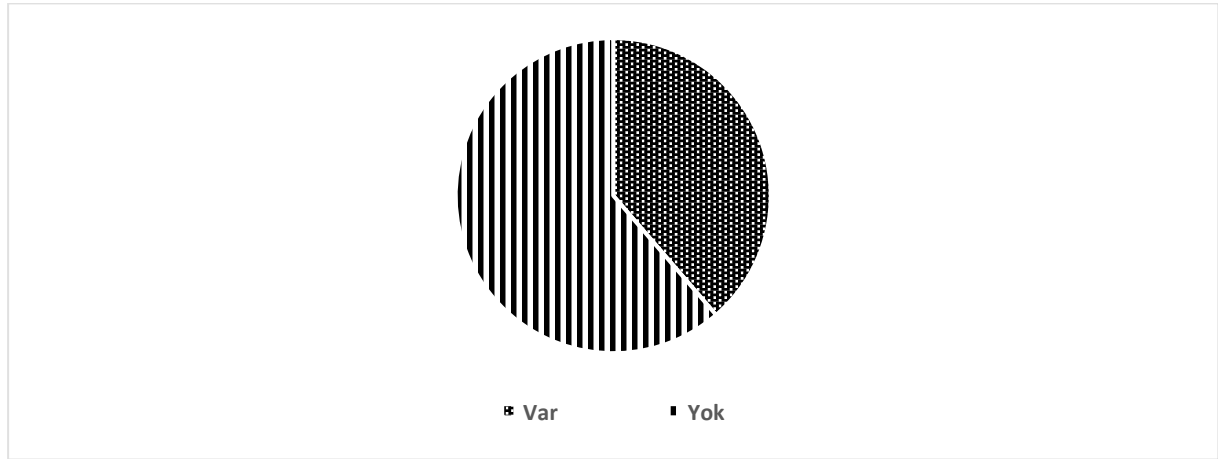

İncelenen bildirilerde analiz yönteminin alt boyutu olarak, en çok nitel analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizinin [36 (%34)] kullanıldığı görülmektedir. Çalışmalarda elde edilen verilerin hangi alt boyutta analiz edildiğinin belirtilmediği çalışmaların oranı da içerik analizi ile aynıdır. Kullanılan diğer analiz alt boyutları ise kullanım sıklığına göre sırasıyla şöyledir: betimsel [11 (%10,4)], nicel/karma [11 (%10,4)], frekans/yüzde [5 (%4,7)], nitel/karma [4 (%3,8)], T-testi [2 (%1,9)] ve Anova [1 (%0,9)].

Bildirilerde Sonuçların Belirtilme Durumlarına Göre Dağılımı

Düzenlenen sempozyumların ardından basılan veya online ortamda okuyucuların hizmetine sunulan özet bildirilerin, çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi, bulguları ve sonuç-tartışmasıyla bir bütün halinde yer alması, sempozyuma katılmayan ancak bilgi edinmek isteyen araştırmacılar için oldukça önemlidir. Bu nedenle çalışma kapsamına bildirilerin sonuçlarının belirtilme durumu da dâhil edilmiştir. Sonuçlar Grafik 13’de gösterilmiştir.

Grafik 13. Bildirilerde Sonuçların Belirtilme Durumuna Göre Dağılımı

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu bildiri özet kitabında yer alan değer ve değer eğitimi alanında yapılmış olan çalışmaların [65(%61)] sonuçlarının olmadığı, incelenen 106 bildiriden sadece [41 (%39)]'nin sonuçları ile birlikte özet bildiri kitabında yer aldığı görülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu bildiri özet kitabında yer alan değer ve değer eğitimi alanında yapılmış olan çalışmaların eğilimlerini belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmada elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

Değer ve değer eğitimi alanında birçok çalışma yapılmıştır. 2015 ve 2016 yılları hariç çalışmaların giderek artış gösterdiği görülmektedir. Bu artışın, bildiri konularının farklılığına da yansımaları beklenen bir durumdur. Ancak çalışmaların daha çok belirli konularda yoğunlaştığı görülmektedir. Değer ve değer eğitimi üzerine yazılan bildiriler, konularına göre sınıflandırıldığında en fazla, bireyin herhangi bir değere sahip olma düzeyi veya algısı (%54) üzerine çalışmalar yapıldığı dikkat çekmektedir. Beldağ (2016)'ın değerler eğitimi alanında yapılan tezlerin eğilimlerini araştırdığı çalışmasının sonuçlarında da çalışma konuları olarak değer algılarının daha fazla tercih edilmesini ortaya koyması bakımından bu bulguyu destekler niteliktedir. Beldağ (2016) araştırmasında değerler eğitimi ile ilgili en fazla ele alınan temaların sırası ile öğrencilerin değerleri ve edebi eserlerdeki değerler olduğunu en az ele alınan değerlerin ise ders kitaplarındaki değerler olduğunu ifade etmiştir. Bu durumun nedeni anket veya ölçek yoluyla bireylerin hangi değerlere ne düzeyde sahip olduğunun tespit edilmesinin diğer çalışmalara oranla araştırmacılar tarafından daha az zaman ve emekle yürütülebilmesi şeklinde kabul görmesi olabilir.

Değer ve değer eğitimi ile ilgili bazı konularda yeterince çalışma yapılmadığı görülmektedir. Ulusoy ve Tay (2010) öğrencilerin değerleri içselleştirilmesi açısından öğretmenlerin derslerine temel değerleri vurgulayan stratejileri dâhil ederek değerleri daha anlaşılır hale getirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Verilerin toplanması ve çözümlenmesinin daha uzun zaman, emek ve çaba istemesi, bu konuların bildiri olarak daha az tercih edilme ve daha az çalışılma nedenleri arasında olabilir.

Yıllara göre değer eğitimi inişli-çıkışlı bir süreçten geçmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında düzenlenen sempozyumlarda değer eğitimi çalışmaları diğer yıllara oranlara sayıca daha az kalmıştır. 2005 yılında düzenlenen MEB programıyla araştırmacıların yoğun ilgisini çeken değerler eğitimi, günümüze kadar kuşkusuz bu gücünü korumuştur. 2017 yılında düzenlenen USBES'te diğer yıllara kıyasla daha fazla değer ve değer eğitimi alanında bildiri hazırlanmış

olması bu durumu destekleyici niteliktedir. 2015 ve 2016 yıllarında sekteye uğrayan değerler eğitimi alanında hazırlanan bildirimler diğer yıllarda artan oranda tekrar tercih edilmeye devam edilmiştir. Beldağ'ın (2016) çalışmasında özellikle 2005 yılından itibaren değer eğitimi alanında yapılan tezlerin sayısında gözle görülür bir artış olduğu, en fazla artışın ise 2013 ve 2014 yıllarında olduğu görülmektedir. Bu kapsamda bildirimlere benzer bir şekilde 2013 yılında çıkan tez çalışmalarında da konunun yoğunlukla çalışıldığı görülmektedir.

USBES'te sunulan bildirimler yazar sayısına göre değerlendirildiğinde tek yazarlı (%25,5) ve iki yazarlı (%50,9) çalışmaların sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Üç yazarlı (%20,8) çalışmaların diğerlerine oranla daha az ve dörtten fazla yazarlı çalışmaların ise hiç tercih edilmediği anlaşılmaktadır. Saban vd. (2010) nitel araştırmalar üzerinde yaptıkları içerik analizinde çalışmaların genelinin tek yazarlı (%56,6) ve iki yazarlı (%29,2) olduğunu; çok yazarlı çalışmaların ise oldukça az olduğunu tespit etmişlerdir. Varışoğlu, Şahin ve Göktaş (2013) araştırmalarında, tek yazarlı (%66,7) ve iki yazarlı (%25,6) çalışmaların çoğunlukta olduğunu; çok yazarlı çalışmalara ise daha az yer verildiğini tespit etmişlerdir. Yapılan bu çalışmalarda çıkan sonuç öncelikle tek yazarlı çalışmaların daha fazla tercih edildiği şeklindeyse de iki yazarlı çalışmaların da oranı azımsanmayacak ölçüdedir. Bu bağlamda tek ve iki yazarlı çalışmaların daha fazla tercih edilmesi araştırmadan çıkan bulguları destekler niteliktedir. Yazarların sempozyum veya kongre gibi organizasyonlara katılım durumu ile Akademik Teşvik Yönetmeliği'nin araştırmacılara sağlamış olduğu maddi destek kapsamında incelenen çalışmalarda genellikle iki yazarlı çalışmaların tercih edilmesini etkileyen bir unsur olduğu düşünülmektedir.

USBES'te sunulan bildirimlerin önemli bir kısmında nitel yöntemden [60 (%56,6)] faydalanılırken bu yöntemin yaklaşık üçte biri kadar nicel yöntemlerden faydalanılmıştır. Beldağ'ın (2016) çalışması da bu sonucu destekler niteliktedir. Beldağ (2016) çalışmasında değer eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların yarıya yakınında nitel yöntemlerden faydalandığını bunu sırasıyla nicel ve karma yöntemlerin takip ettiğini belirtmiştir. Bu durumda özellikle son yıllarda nicel yöntemden nitele doğru yaşanan eğilimin etkisi söz konusu olabileceği gibi, aynı zamanda nitel yöntemde daha az kişi ile çalışmanın yapılabilmesi, araştırmacılar açısından kolaylık, zaman ve emekten tasarruf olarak görülmüş olabilir. Ulaşılan bu sonuçlardan farklı olarak Baş ve Beyhan (2012) değerler eğitimi konusunda yapılan lisansüstü eğitim tezlerinde nicel ve nitel yöntemlerin hemen hemen eşit oranda kullanıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmamızda, kullandıkları yöntemleri bildiri özetlerinde belirtmeyen araştırmacıların oranı nitel yöntemi kullananların ardından gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında her 4 bildirden 1'inin yönteminin bildiri özetlerinde belirtilmemesi anlaşılması güç bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bildirimlerin araştırma desenlerine göre incelendiği dağılımda araştırma yönteminin hangi desen bağlamında ele alındığının belli olmadığı (%42,4) çalışmaların oranının yüksek olması araştırmacıların desen seçiminde zorlandıkları veya kelime sınırından dolayı kullandıkları desenleri belirtmemeyi tercih ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu durumun dışında nitel yöntemin daha fazla tercih edilmesinin bir sonucu olarak doküman inceleme, betimsel, durum çalışması, eylem araştırması ve olgubilim gibi nitel desenlerin varlığı göze çarpmaktadır. Nicel yöntemde yürütülen çalışmaların ise tarama veya yarı deneysel desende yürütüldüğü görülmektedir. Nitel veri analiz yöntemlerinin (f=53), nicel veri analiz yöntemlerine (f=17) oranla araştırmacılar tarafından daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Nitel yaklaşımda veya yöntemde çalışmaların daha fazla olması kuşkusuz veri analiz yöntemini de belirlemiştir. Fakat nitel veri analiz yöntemlerinin daha fazla tercih edilmesinin nedeni olarak katılımcı grubunun daha az tutulması, nitel çalışmaların doğası gereği genelleme amacının ön planda olmaması ve derinlemesine incelemeye olanak vermesi olabilir.

Araştırmada ulaşılan başka bir sonuç ise bildirilerde ağırlıklı olarak ölçek, doküman ve görüşmenin veri toplama aracı olarak kullanılmış olmasıdır. Ölçekler daha çok nicel çalışmalarda kullanılmış olup, doküman ve görüşme ise doğası gereği nitel araştırmalarda kullanılmıştır. Beldağ (2016), Baş ve Bayhan'ın (2012) araştırma sonuçları da bu sonucu desteklemektedir. Beldağ (2016) araştırmasında değerler eğitimi ile ilgili yapılan tezlerde veri toplama aracı olarak sırasıyla en çok ölçek, doküman inceleme, görüşme ve anket formlarının kullanıldığını tespit etmiştir. Baş ve Beyhan (2012) ise bu konuda en fazla kullanılan ölçme aracının doküman inceleme formu ve ölçekler olduğunu, görüşme formu, başarı testi ve anketlerin aynı düzeyde kullanıldığını belirtmişlerdir.

Dündar ve Hareket (2016) tarafından Değerler Eğitimi Dergisinde yayımlanan makalelerin analizini yapmak ve bu doğrultuda dergide yayımlanan makalelerin araştırma eğilimlerini belirlemek amacıyla yürütülen çalışmada, makalelerde kullanılan yöntemlerin büyük çoğunluğunda nicel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı ifade edilmiştir. Veri toplama araçlarının ise çoğunlukla anket, tutum, algı ve kişilik ölçeklerinden oluştuğu görülmektedir. Nitel veri toplama araçlarının ise oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde ulaşılan bir başka sonuç ise başarı testleri, anket, alternatif araçlar vb. veri toplama araçlarının oranlarının birbirine oldukça yakın olduğudur. Analiz edilen 106 bildirden 18'nin hangi veri toplama aracını kullandığını belirtmiş olmaması, sempozyuma katılmayan ve özet kitabından faydalanmak isteyen araştırmacılar açısından önemli bir eksiklik olarak ifade edilebilir.

İncelenen bildirilerin yaklaşık yüzde 70'inde çalışmalarda veri kaynağı olarak kullanılan katılımcıların belirlenme şekli ifade edilmemiştir. Örneklem grubu seçim şeklinin belli olduğu araştırmalarda sırası ile en çok ölçüt, rastgele ve kolay ulaşılabilir örneklem tercih edilmiştir. Çalışmanın sonucuna paralel olarak Beldağ'ın (2016) değerler eğitimi alanında çalışılan tezlerin eğilimlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında en çok sırası ile tesadüfi, küme, tabakalı, maksimum çeşitlilik, ölçüt ve amaçlı örneklem tekniklerinin kullanıldığını ifade etmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde örnekleme yöntemlerindeki mevcut isim farklılıklarının varlığı dikkat çekmektedir. Özellikle araştırma kapsamına alınan çalışmalarda da sıklıkla kullanıldığı tespit edilen kolay ulaşılabilir örneklemede araştırmacı, hali hazırda var olan öğeler içerisinden yeteri sayıda öğeyi örneklem olarak belirler ve bu örnekleme türüne şans eseri, tesadüfi olarak da ifade edilmektedir (Singleton & Straits, 2005). Benzer tanım uygun/kazara örnekleme içinde yapılmıştır. Buna göre araştırmacının zaman, para ve işgücü kaybına uğramadan, ihtiyaç duyduğu büyüklükteki bir gruba ulaşana kadar en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlamak üzere örneklemini oluşturmaya başlaması olarak tanımlanmıştır (Büyüköztürk vd, 2014). Verilen bu mevcut tanımlar kolay ulaşılabilir, uygun/kazara örnekleme ve hatta rastgele örnekleminin aynı şeyi ifade ettiğini söylemek mümkündür.

Bildirilerin katılımcı grubuna göre dağılımlarının değerlendirilmesi sonucunda çalışmaların daha çok öğretmen adayları ve onların değer yönelimleri ile programlarda değerlerin yer alma durumlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Beldağ (2016) araştırmasında değerler eğitimi alanında hazırlanan tezlerdeki örneklem gruplarını sırası ile kitaplar, öğrenci, öğretmen, yönetici ve öğretmen adayları ve öğretim programları olarak sıralamıştır. Elbir ve Bağcı (2013) tarafından değerler eğitimi konusunda 1999-2011 yılları arasında Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin araştırıldığı çalışmada: 21 yüksek lisans ve doktora tezi içerik analizi yapılarak incelenmiştir. İncelenen tezlerde katılımcı grubunun yoğun olarak öğretmen adayları ve öğretmenlerden oluştuğu vurgusu yapılmıştır.

Dündar ve Hareket (2016) tarafından Değerler Eğitimi Dergisinde yayınlanan makalelerin incelendiği çalışmada, araştırmaların büyük bir kısmının lisans öğrencilerinden toplanan veriler neticesinde yapıldığı ifade edilmiştir. Buradan hareketle araştırmacıların,

Milli Eğitim Bakanlığında izin almanın güçlüğü nedeniyle daha küçük yaş gruplarıyla çalışmak yerine ulaşılmaması daha kolay olan üniversite öğrencilerini (öğretmen adayları) tercih ettikleri söylenebilir. İlkokul ve lise öğrencileri öğretmen, yönetici ve veliler ve farklı düzeylerin bir arada olduğu karma katılımcı grubuyla yapılan çalışmalar ise oldukça azdır. Bu durumun nedenleri arasında araştırmacıların bu gruplara ulaşmakta yaşadıkları zorluklar, resmi izinlerin uzun sürmesi, verilerin toplanırken daha fazla emek ve zamana ihtiyaç duyulması şeklinde belirtilebilir.

Analiz neticesinde hangi katılımcı grubunda çalışmanın uygulandığının belirtilmediği araştırmaların [10 (%9,5)] oranı oldukça dikkat çekicidir. Bu durum bildiri özetleri gönderildiği sırada araştırma örnekleminin henüz kesinlik kazanmadığı şeklinde yorumlanabilir. Çalışılan yöntemlerin her birinde katılımcı veya çalışma grubu sayısının ve seçim şeklinin verilmesine engel bir durum olmamasına rağmen neredeyse yarısında katılımcı sayısı ve seçim şekli belirtilmemiştir. Bu durumun bildiri yazım kurallarında belirtilen kelime sayısının sınırlı olmasından kaynaklanması muhtemeldir.

Bildirilerde sonuçların özet kitaplarında yer alıp almamasına bakıldığında ise incelenen 106 bildiriden 65'inin sonuçsuz bir şekilde kitapçıkta yer aldığı görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında sempozyum kurallarında sonuçsuz bildirilerinin de başlangıçta kabul edilmesi olabileceği gibi, araştırmacıların uygulamada yaşayabilecekleri aksaklıklar nedeniyle özet gönderim tarihine kadar sonuçlarıyla özet bildirilerini yetiştirememeleri olabilir. Ancak bu durumun sempozyuma katılmayan ve özet kitaplarından faydalanmak isteyen okuyucuların bilgiye eksik ulaşmasına neden olabileceği unutulmamalıdır.

Öneriler

Araştırma neticesinde elde edilen sonuçlar kapsamında şu önerileri getirmek mümkündür;

∅ Değerler eğitimi, değerler eğitiminde yer alan yöntem ve teknikler, değerler eğitiminde uygulamalı örnekler, ders içi ve ders dışı etkinlikler, günlük dilde sıklıkla kullandığımız atasözü ve deyimlerde değerler, küçük yaşlardan itibaren her bireyin yoğun olarak maruz kaldığı medya araçları gibi konuları da yapılan çalışmalara dâhil etmek yerinde olabilir. Araştırmacıların bu konulara yönelmesi, alandaki eksiklerin giderilmesine katkı sağlayacaktır.

∅ Araştırmacıların bildiri konularını seçerken araştırma sürecinin daha pratik olmasından ziyade literatüre ne gibi katkılar sağlayacağını göz önünde bulundurması, değer eğitimi gibi ölçülmesi zor alanlarda daha kapsamlı ve nitelikli çalışmaların çıkmasına vesile olabilir.

∅ Kullanılan yöntemler genel olarak değerlendirildiğinde Uluslararası Sosyal Bilgiler Sempozyumu'nda değer ve değer eğitimi alanında yapılmış olan çalışmaların nitel veya nicel eksenli olup, değerlerin ölçülmesi zor bir yapıya sahip olduğu göz önüne alındığında nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem çalışmalarına da gereksinim duyulmaktadır. Bu açıdan değer ve değer eğitimi alanında yapılan çalışmaların karma yöntemle de yürütülmüş olması konulara her açıdan ve derinlemesine bakılma imkânı tanıyacaktır.

∅ Araştırmacıların; ölçek ve doküman gibi sık kullanılan veri toplama araçlarının yanı sıra gözlem formu, performans testleri, kontrol listeleri, portfolyo gibi daha az kullanılan veri toplama araçlarının kullanımına da ağırlık vermesi, daha kapsamlı araştırmaların ortaya çıkmasına katkı sağlayabilir. Özellikle değer eğitiminin önemli bir basamağını oluşturan ortaokul öğrencileriyle, velilerle ve öğretmenlerle yeterince çalışma yapılmadığı dikkat çeken bir unsurdur. Bu katılımcı gruplarıyla da çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Ø Değer eğitimi alanında en az tercih edilen örneklem gruplarının öğretmen, yönetici ve özellikle veliler olması alanda bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Toplumun genel değerler sistemi en başta aile kanalıyla yeni yetişen toplum üyelerine yani çocuklara ve gençlere aktarılır, öğretilir (Özbudun, 1986). Bu gerçekten yola çıkarak değer eğitimin verilmesinde başlangıç noktası olarak kabul edilen ailede, ebeveynlere dolayısıyla velilere önemli görevler düşmektedir. Bu noktada değer eğitimin aile boyutu ihmal edilmemeli ve velilerle olan çalışmaların sayısı arttırılmalıdır. Aynı şekilde öğretmenler ve yöneticiler ile ilgili yapılan araştırmalara da yoğunlaşmakta fayda vardır. Okulda değer eğitimi vermesi gereken öğretmenin öncelikle öğrencilere model olması ve sınıf içinde sosyal bir doku oluşturması (Ulusoy ve Tay, 2010) gerekliliğinden yola çıkılarak farklı temalarda eylem araştırmaları yapılabilir.

Ø Çalışmaların daha doğru değerlendirilmesi ve anlaşılması açısından araştırmacıların en az makale titizliğinde ve şeffaflığında yöntem, desen, veri toplama araçları, katılımcı grubu veya sayısı gibi kriterleri belirtmeleri önem arz etmektedir. Söz konusu durumda açığa çıkan belirsizliklerin ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla yazım kuralları ve kelime sayılarının sempozyum düzenleme kurulları tarafından tekrar gözden geçirilmesi araştırmacıların daha net bilgiler ile okuyucu ve dinleyicilerin karşısına çıkmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Alimcan, D. ve Şam, E. A. (2017). Sosyal bilgiler dersi boyutunda değerler eğitiminin önemi ve medyanın değerler üzerindeki etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(215), 239-259.
- Ata, B. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programı. C. Öztürk İçinde, *Sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 33-47). Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, F. ve Yelken, T. (2015). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 195-213.
- Baş, G. ve Beyhan, Ö. (2011). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Sempozyumu* (26-28 Ekim) Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Baş, G. ve Beyhan, Ö. (2012) Türkiye’de değerler eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10 (24) 55-77.
- Baş, K., Taşkiran, C. ve Bulut, B. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (6), 75-84.
- Başçı, Z. (2012). Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Beldağ, A. (2012). İlköğretim yedinci sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Beldağ, A. (2016). Values education research trends in Turkey: A content analysis. *Journal of Education and Training Studies*, Vol.4, Pp.101-112.
- Beldağ, A., Özdemir, Ü. ve Nalçacı, A. (2017). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin kazandırılmasına ilişkin veli görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 317-328.

- Budak, F. M. (2012). Sosyal bilgiler dersinde (7.sınıf) doğal ve kültürel varlıklar aracılığı ile estetik değer eğitimi Tokat örneği. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2017). Veliler, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki değerlere ilişkin değer hiyerarşileri, gerekçeleri ve önerileri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (8), 243-264.
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde program ve öğretim tasarımı*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk Ve D. Dilek İçinde, *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeydeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 8 (1), 1321-1333.
- Er, A. ve Bayındır, N. (2015). Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin tarih konularının öğretimine ilişkin değer kazanımı ile öğretim programı hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (4), 357-379.
- Gündüz, M., Başpınar, Z. ve Büyükkarcı, A. (2017). 2000-2015 yılları arasında değer eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin içerik analizi. Dicle Üniversitesi, *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 705-718.
- İbret, Ü., Karatekin, K. ve Avcı, E. (2015). Sosyal bilgiler dersinde coğrafya öğretiminin değerler eğitimi açısından önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(207), 5-23.
- Kaplan, B., Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2018). Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16 (35), 185-209.
- Kalın, Ö. U. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer hiyerarşileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (14), 29-44.
- Karasu Avcı, E., Avcı, A. ve İbret, B. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerlerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 16 (4), 1558-1574.
- Karasu Avcı, E. ve Faiz, M. (2018). 4.ve 5.sınıf sosyal bilgiler ders kitapları “etkin vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan becerilerin ve değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi* (IJONASS), 2 (1), 1-21.
- Karatekin, K., Gençtürk, E. ve Kılıçoğlu, G. (2014). Öğrenci, sosyal bilgiler öğretmen adayı ve öğretmenlerinin değer hiyerarşisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013 (14), 411-459.
- Kolaç, E. ve Özer, H. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2629-2655.
- Kottler, E. ve Gallavan, N. P. (2015). *Secrets to success for social studies teachers*. (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Kuş, Z., Meray, Z. ve Karatekin, K. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 183-214.
- Kuş, Z. ve Çelikkaya, T. (2010). Sosyal bilgiler öğretimi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin beklentileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 69-91.
- MEB. (2005). *4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programı*. Ankara: MEB Yayınları.

- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mutlu, N. ve Öztürk, M. (2017). Sosyal bilgiler ve tarih derslerinde beceri ve değerleri ne kadar öğretiyoruz?. *Sakarya University Journal Of Education*, 552-563.
- Safran, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. A. Ö. Bayram Tay İçinde, *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi* (26), 121-132.
- Özbudun, E. (1986). *Gençlik ve demokrasi eğitimi*, Milli Gençlik Kongresi (6-8 Kasım) Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Tonga, D. (2017). Sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Türk İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(12), 187-201.
- Ulusoy, K. ve Tay, B. (2010). Sosyal bilgilerde değer eğitimi. R. Turan, A. M. Sünbül, & H. Akdağ İçinde, *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar u* (ss. 60-73). Ankara: Pegem Akademi.
- Tay, B., Durmaz, F. ve Şanal, M. (2014). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 67-93.
- Tonga, D. ve Uslu, S. Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (2015), 91-110.
- Ünlü, İ. ve Kaşkaya, A. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 7 (4), 2656-2679.
- Yaşar Ş. ve Kasa B. (2011). Türkiye’de değerler eğitimi üzerine yapılan araştırmaların incelenmesi. *10.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu* (5-7 Mayıs), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Yalın, F. ve Yeşilbursa, C. (2018). 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı değerlere yönelik öğrenci görüşleri: Suriyeliler örnekleme. *International Journal Of Education Technology And Scientific Researches*, 3 (5), 1-16.
- Yaylacı, A. ve Beldağ, A. (2018). Değerler eğitimi ve güncel tartışmalar: gazete haberlerine ilişkin bir eleştirel söylem analizi. *Sakarya University Journal Of Education*, 8 (1), 139-155.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yiğittir, S. ve Er, H. (2013). Sosyal bilgilerde değer eğitiminde biyografi kullanımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 43 (200), 200-219.
- Yel, S. ve Aladağ, S. (2015). Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss. 119-150). Ankara: Pegem Akademi.
- Zarrillo, J. J. (2017). *Sosyal bilgiler öğretimi ilkeler ve uygulamalar*. (B. Tay, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.

Extended Summary

The education system is not only a structure which is academically successful, and gives determined values and skills, but its main aim is to educate individuals who have adopted the basic values, to influence the values, habits and behaviors of the new generation. From this point of view, values have been included in each and every unit of teaching programs, unlike the programs, which are not seen as separate learning areas or units. Within these units, the Social Studies course has an important place in terms of value education. In addition to the main values in the 2018 curriculum, which was prepared and renewed by the Ministry of National Education, it differs from the other branches in order to include 18 unique values. Social Studies, which is one of the main aims of the Social Studies course, is to keep up with the society in which it lives and as a result of this socialization aims to socialize. In this sense, values are one of the important elements that help individuals to adapt to the society they live in.

The International Social Studies Education Symposium (USBES), which has up-to-date subject in the field of Social Studies, and aims to improve the Social Studies course, is of great importance in terms of field education. In this study, it is aimed to determine the tendencies of researches about values and values education presented in International Social Studies Education Symposium (2012-2017), which includes studies in the field of Social Studies education. Within the scope of this aim, the number of authors, the year, subject, method, sample level, sample number, sample selection method, data collection tools, data analysis method, and results of the studies about value education were examined from different perspectives. Within the scope of the research, each report was analyzed by content analysis and descriptive analysis according to the publication classification form and the data were tried to be defined.

This research, in which abstracts between 2012-2017 on Values and Values Education in the field of Values and Values Education in the International Social Studies Education Symposium were examined, was conducted based on document review in the qualitative research approach. Document review includes the analysis of written materials containing information about the facts and cases aimed at investigating (Yıldırım & Şimşek, 2015, p. 217). Documents can be used with other data sources such as interviews and observations, or they can form the whole data set of a single study (Yıldırım & Şimşek, 2016, pp. 196-197). The data set of this study consisted of studies on value education (106) included in the USBES abstract booklets between 2012 and 2017.

When the papers written on value and value education are classified according to their subjects, it is noteworthy that the most numbered studies are on the level or perception of having any value (54%). The results of Beldağ's (2016) study also support this. It is seen that some studies on value and value education are not sufficiently studied. Ulusoy and Tay (2010) state that teachers should make their values more comprehensible by including strategies that emphasize basic values.

According to years, value education has gone through a bumpy process. In the symposiums organized in 2015 and 2016, the value education studies were less in number than the other years. In 2015, USBES prepared a report on value and value education in comparison to other years. In the study of Beldağ (2016), it is seen that there is a significant increase in the number of theses made in the field of value education, especially since 2005, and the years with the highest increase are 2013 and 2014.

When the papers presented in USBES are evaluated according to the number of authors, we see that there are studies with two authors, one author, three authors, and four authors, respectively. According to Saban et al. (2010) and Varışoğlu, in contrast to Şahin and Göktaş (2013), the reason why generally two authors' studies are in favour in USBES may be because

of the fact that it influences the status of participation in the symposium, and the Academic Incentives Regulation gives each author more points per report than in 2019 regulation.

While qualitative method is used in a significant part of the papers presented in USBES, in approximately one third of this method, quantitative method has been utilized. The study of Beldağ (2016) supports this result. In this case, especially in recent years, the effect of the trend towards quantitative method can be seen, as well as the ability to work with fewer people in the qualitative method may have been seen as the convenience for researchers, saving time and effort. In contrast to these results, Baş and Beyhan (2012) reported that quantitative and qualitative methods were used almost equally in postgraduate education theses on values education. In addition, in our study, the ratio of the researchers who do not mention the methods they use in the abstracts follows the qualitative method. When we look at it, it is difficult to understand that 1 out of every 4 publications is not mentioned in the abstracts.

The high number of studies in which the research method is considered in the context of research in the distribution of the papers according to the research patterns can be interpreted as the fact that the researchers prefer not to specify the patterns they have difficulty in choosing patterns or the patterns they use because of the word boundary. As a result of the fact that qualitative method was preferred more, presence of document review, descriptive, case and the existence of qualitative patterns such as action research and phenomenology takes attention. It is observed that the quantitative methods are conducted in screening or quasi-experimental design. It is observed that qualitative data analysis methods are more preferred by researchers than quantitative data analysis methods. The main reason for this situation is the fact that the method is made of qualitative studies.

Another result of the research is that the scale, document and interview were used as data collection tools. The scales were mostly used in quantitative studies, and the document and interview were used in qualitative research. Beldağ (2016), Baş and Bayhan's (2012) research results support this result. In the study which was conducted by Dündar ve Hareket (2016) in order to analyze the articles published in the Journal of Values Education and to determine the research trends of the articles published in the journal, it was stated that the majority of the methods used in the articles were used for quantitative data collection methods. When the data collection tools used are examined, another result is the fact that the ratio of data collection tools is very close to each other such as achievement tests, surveys, alternative tools and so on. The fact that 18 out of 106 analyzes which were analyzed did not indicate which data collection tool was used could be expressed as an important deficiency for the researchers who did not participate in the symposium and who wanted to benefit from the abstract book.

In approximately 70 percent of the reviewed papers, the way of sample group selection was not expressed. In the researches in which the sample group selection form was determined, criteria, random and easily accessible samples were preferred the most, respectively. Beldağ (2016) stated in his study that he aimed to determine the tendencies of the theses studied in the field of values education stated that randomized, cluster, layered, maximum diversity, criterion and purposive sampling techniques were used.

As a result of evaluating the distributions of papers according to the sample group, it is seen that the studies are mostly concentrated in the place of values of teacher candidates and their value orientations and values in the programs. There are very few studies conducted with primary school and high school students, teachers, managers and parents, and mixed groups of different levels. The fact that the least preferred sample groups in the field of value education are teachers, managers and especially parents is considered as a deficiency in the field. The system of general values of the society is firstly conveyed to the members of the

newly educated community, ie children and young people through the family (Özbudun, 1986). The proportion of researches in which participant group is not stated is too much. This situation can be interpreted that the research sample has not been confirmed yet when the abstracts are submitted. Although the number of participants or working groups and the way of choice in each of the methods employed was not an obstacle, almost half of them did not specify the number of participants and the way of choice. This situation is likely to be due to the limited number of words mentioned in the spelling rules.

When the results are included in the summary books, it is seen that 65 of the 106 reports examined are included in the booklet. The reasons for this situation may be the acceptance of the unsuccessful papers in the symposium rules as well as the fact that the researchers could not be able to finish the abstract papers with the results until the date of the submission due to the problems they may experience.